

OBZRETIE SA ZA KOŇOM

Dnes už koňom ťaháme hádam iba na šachovnici. Je to smutné, ale je to tak. Napriek tomu sa mi zdá, že by sme sa mali obzrieť za koňom aj z dôvodov kultúrnych a hádam aj samotnej ľudskej existencie.

Čie sú to kone, koničky, kone na dvore, keď na nich nikto neorie... Touto melancholickou piesňou slovenského vidieckeho ľudu si pripomeňme úlohu koňa v dejinách Slovenska. A keď sa ona spievala ešte naživo, bolo ich na slovenských dvoroch štvrt milióna. Po vojne, presnejšie v roku 1945, ich ešte napočítali 209 942, aby o 10 rokov už bez utajovania (z vojenských dôvodov) vyšlo na svetlo, že ich je len 53 tisíc. No ešte aj pri tomto stave bolo podľa štatistiky poverenictva poľnohospodárstva prípustných 29 400 kobýl, čo znamená, že sa s koňom ešte stále rátalo aj ako s roľníckou a výrobnou silou. Ale v roku 1973 sa pripustilo už len tisíc kobýl. Kôň sa pobral z roľníckeho dvora raz prevždy. Zostal v lesnom hospodárstve, zostal ako najkrajšie domáce zviera v našom povedomí a zostal aj na parkúroch a dostihových dráhach, aj ako vidiecka záľuba mládeže. Múdro vedené družstvá a štátne majetky sa s ním nerozlúčili a ponechávajú si ho v zostave svojej živočíšnej výroby aspoň na vnútro podnikovú dopravu a ako záľubu pre mládež. Vypracoval sa síce Plán rozvoja chovu koní na Slovensku do roku 1990, ale aj ten rátať skôr s úbytkom. Veď pre rok 1980 predpokladal prírastok na 38 tisíc koní, ale v roku 1990 už len 32 tisíc. Ani tento stav sa rok pred týmto termínom nedosahuje. Zlepšila sa síce plemenitba koní, ale len s ohľadom na športovú výkonnosť a aj tá je diskutabilná a ako zaujímavý artikel pre zahraničný obchod.

Motorová sila, pre ktorú slúžil kôň ako jednotka na jej meranie, plne nahradila koňa vo výrobe potravín. Štyridsiate výročie socialistickej poľnohospodárskej veľkovýroby, ktoré si tohto roku pripomínáme, je teda poznačené aj touto nostalgiou.

Už si len spomínáme, že napríklad pred vojnou mal Sovietsky zväz napriek uskutočnenej mechanizácii poľných prác 17 miliónov koní a USA 12 miliónov. Za nimi nasledovala Argentína s desiatimi a Poľsko so štyrmi miliónmi. V Európe klesli stavy koní od roku 1948 zo 16 miliónov na 7 do roku 1970. Dnes sa stav koní vo svete stabilizoval na približnom počte 70 miliónov, pričom Európa má na tomto počte už len nevelký podiel. Kôň dominuje skôr v amerických štátoch. Mierne sa počty zdvihli v USA, udržuje ho Ázia (samotné Mongolsko má ešte 2 milióny) a do-

konca Afrika hlási jeho prírastky.

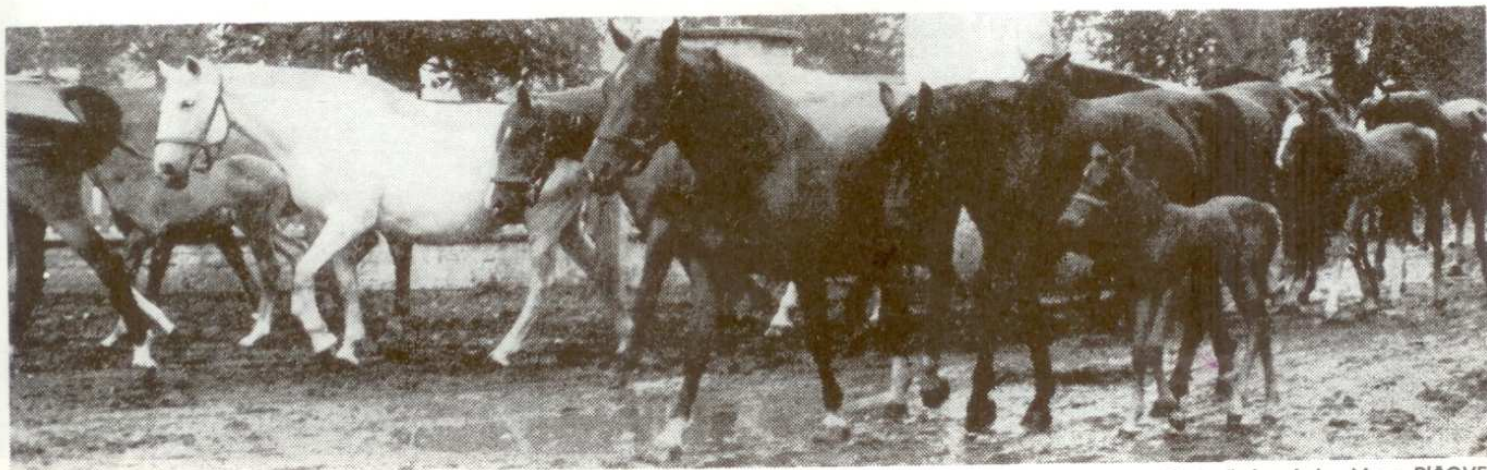
Nostalgické spomienky mi napovedajú porovnanie s asi miliardou psov vo svete. Ako tragicky v tomto porovnaní stojí vznešená postava koňa. Neuberajúc na veľkosti psej vernosti a vedia, že bol asi prvým zvieraťom, ktoré sa udomácnilo vedľa človeka, chcel by som vyzdvihnúť vernosť koňa o čosi vyššie. Veď psia vernosť bola vždy motivovaná akousi vypočítavosťou. Pes prišiel k človeku, aby sa dal pod jeho ochranu. Pes sa stal verným súběžcom človeka aj s ohľadom na jeho hodovný stôl. A kôň bol vždy len jeho otrokom. Ťahal za človeka bremená, oral, nosil ho na cestách i do boja. Ak jeho legendárnu vernosť takto posúdime, je to vo svete prírody ojedinelosť. Hádam sa svet ľudí predsa len spamätá. Hádam sa už aj spamätáva, veď ani dnes nezostáva kôň bez úžitku. Mám na pamäti rozvíjajúce sa potreby človeka smerom k sfére oddychu a zábave. A pritom kôň ani len, prepytujem, svojimi exkrementami nespôsobuje ľudstvu ujmu, naopak, prináša úžitok.

Áno, kôň ako rozhodujúci činiteľ vo vojnách bol prekonaný. Ale veď aj samotné vojny sa v súčasnosti dostávajú na tabuľu hanby. Kone zostanú ovenčené slávou na egyptských reliéfoch, budú sa odkrývať tajomstvá ich chovov z hlinených tabuliek ríše Chetitov, budú si voľkať na strieborných tetradrachnách slávnych Skýtov, Macedónsky cár Filip II. kedysi založil svoju slávu na tom, že vyviedol z donských stepí 20 tisíc kobýl, ktoré sa stali základom neskoršej slávy Alexandra Veľkého v čele so slávnym Bucefalom. Bude pretrvávať aj legenda arabských koní, na ktorých pod rúškom noci ušiel prorok Mohamed 6. júla r. 622 z Mekky do Mediny. V šialenom trysku púšťou odpadávali všetky kone a zostalo len 5 kobýl: Abayilah, Seqlawiylah, Hamdniah, Kuhayilah a Hendbah. Od nich sa odvodzuje sláva arabského koňa a bez neho by nebolo ani slávy anglických plnokrvníkov. Ceny najlepších z nich sa rátali na státisíce libier a niektorých až vyše milióna.

Neraz mi slávne kone so svojimi legendami pripomínajú hviezdy súčasnej kultúry, za ktoré vedia ľudia platiť taktiež miliónové sumy.

Kôň teda neodchádza. Stratil len dve zo svojich veľkých úloh, ktoré zdecimovali jeho počty na ľudských dvoroch. Na tom, ako umne dokážeme pozdvihnúť jeho úžitok v športe, bude teda závisieť jeho budúcnosť. Svojou krásou si zaslúži trvalé miesto nielen v hmotnej, ale aj v duchovnej kultúre. Zaslúži si, aby zostal nie príveskom motorizmu, ale nádejou na prežitie človeka.

JOZEF DUNAJOVEC

Ilustračná snímka Maxy PISOVEJ